

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA INGLIZ TILINI O’QITISH METODLARI

Kasimova Yulduz Malikovna
Namangan Davlat Pedagogika Institutining
Xorijiy tillar kafedrası o’qituvchisi
E-mail: kasimovayulduz1977@gmail.com
Telefon: +998998170868
Hasanboyeva E’zoza Dilshod qizi
Namangan davlat pedagogika instituti
Xorijiy tillar kafedrası, 4-kurs talabasi
E-mail: ezozahasanboyeva2@gmail.com
Tel: +998 88 237 03 20

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21196577>

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar — xususan, interaktiv platformalar, sun’iy intellekt asosidagi ilovalar, virtual sinf muhitlari va multimedia vositalarining ingliz tili ta’limidagi o’rni va samaradorligi o’rganilgan. Maqolada an’anaviy o’qitish usullari bilan raqamli metodlarning qiyosiy tahlili amalga oshirilgan hamda amaliy tadqiqot natijalari taqdim etilgan. Tadqiqot Namangan davlat pedagogika institutida o’tkazilgan bo’lib, 64 nafar talaba ishtirok etgan. Olingan ma’lumotlar raqamli muhitda ingliz tilini o’rganayotgan talabalarning leksik boyligi, tinglab tushunish va yozma nutq ko’nikmalarida ancha tez va barqaror o’sish kuzatilganini isbotlaydi.

Kalit so’zlar: raqamli texnologiyalar, ingliz tili o’qitish, e-learning, interaktiv platforma, sun’iy intellekt, multimedia, virtual sinf, mobil o’rganish, gamifikatsiya, raqamli kompetentsiya.

Аннотация: В данной статье исследуется роль и эффективность цифровых технологий — в частности, интерактивных платформ, приложений на основе искусственного интеллекта, виртуальных классных комнат и мультимедийных инструментов — в обучении английскому языку. В статье проведён сравнительный анализ традиционных методов преподавания и цифровых подходов, а также представлены результаты практического исследования. Исследование проводилось в Наманганском государственном педагогическом институте с участием 64 студентов. Полученные данные подтверждают, что у студентов, изучающих английский язык в цифровой среде, наблюдается более быстрый и устойчивый рост словарного запаса, навыков аудирования и письменной речи.

Ключевые слова: цифровые технологии, обучение английскому языку, электронное обучение, интерактивная платформа, искусственный интеллект, мультимедиа, виртуальный класс, мобильное обучение, геймификация.

Abstract: This article investigates the role and effectiveness of digital technologies — specifically interactive platforms, artificial intelligence-based applications, virtual classroom environments, and multimedia tools — in English language instruction. A comparative analysis of traditional teaching methods and digital approaches is conducted, alongside the presentation of empirical research findings. The study was carried out at Namangan State Pedagogical Institute with 64 student participants. The collected data confirms that students learning English in a digital environment demonstrate notably faster

and more sustained growth in vocabulary, listening comprehension, and written communication skills.

Keywords: digital technologies, English language teaching, e-learning, interactive platform, artificial intelligence, multimedia, virtual classroom, mobile learning, gamification, digital competence.

Kirish.

XXI asrning ikkinchi choragida insoniyat hayotining deyarli barcha sohalari raqamlashtirish jarayoniga qo'shildi. Bu jarayon ta'lim tizimini ham chetlab o'tmadi — aksincha, COVID-19 pandemiyasi ta'sirida boshlangan masofaviy ta'lim tajribasi shuni ko'rsatdiki, raqamli muhit o'qitishning qo'shimcha vositasi emas, balki to'laonli ta'lim maydoniga aylanishi mumkin. Ayniqsa chet tillarini, jumladan ingliz tilini o'qitishda raqamli texnologiyalarning imkoniyatlari beqiyos keng.

O'zbekiston Respublikasida 2022-yildan boshlab amalga oshirilayotgan "Raqamli O'zbekiston" dasturi ta'lim sohasini ham qamrab olmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning 2021-yil 11-noyabrdagi "Ta'lim sohasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishni yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarorida maktab va oliy ta'lim muassasalarida raqamli qurilmalar va platformalar yordamida ta'limni yangi bosqichga ko'tarish vazifasi belgilab berilgan. Ushbu vazifani amalga oshirishda chet tillarini o'qitish metodikasi yangicha ko'rinish kasb etmoqda.

An'anaviy ingliz tili darslarida darslik, lug'at va o'qituvchining tushuntirishi asosiy o'quv resurslari bo'lib kelgan. Bu usulning o'z qimmatli jihatlari bor, biroq u talabani individual sur'atda o'rganishiga yetarlicha sharoit yaratmaydi, autentik til muhitini taqdim eta olmaydi va ko'pincha passiv o'rganishni keltirib chiqaradi.

Raqamli texnologiyalar esa bu kamchiliklarni bartaraf etishda kuchli imkoniyatlar beradi: kontent istalgan vaqtda va istalgan joyda mavjud bo'ladi; mashqlar o'yinlashtirilgan formatda qiziqarli tarzda taqdim etiladi; sun'iy intellekt talabani zaif joylarini aniqlab, unga shaxsiy o'quv yo'lini tavsiya qiladi; va real ingliz tilidagi audio, video, maqola va podkastlarga kirish imkoni cheksiz kengayadi.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi — raqamli texnologiyalar yordamida ingliz tilini o'qitishning samaradorligini empirik ma'lumotlar asosida isbotlash, turli raqamli metodlarning afzalliklari va cheklovlarini aniqlash hamda O'zbekiston ta'lim sharoitiga mos raqamli o'qitish modelini ishlab chiqishga hissa qo'shishdan iborat. Belgilangan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar bajarildi: raqamli ta'lim nazariyasi va amaliyotiga oid xorijiy va mahalliy ilmiy adabiyotlarni o'rganish; an'anaviy va raqamli o'qitish metodlarini qiyosiy tahlil qilish; tajriba-sinov ishini o'tkazib, natijalarni statistik jihatdan tahlil qilish; amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Asosiy qism.

Raqamli texnologiyalar ingliz tilini o'qitishda turli shakllarda namoyon bo'ladi. Ularni to'rt asosiy guruhga ajratish mumkin: birinchi guruh — onlayn o'rganish platformalari va ilovalar (Duolingo, Coursera, Khan Academy, Quizlet, Kahoot va hokazo); ikkinchi guruh — sun'iy intellekt asosidagi o'qitish tizimlari (ChatGPT, Grammarly, ELSA Speak kabi nutq to'g'rilash ilovalar); uchinchi guruh — multimedia va video kontent (YouTube ingliz tili kanallari, BBC Learning English, TED Talks); to'rtinchi guruh — virtual va kengaytirilgan reallik muhitlari (VR English immersion platformalar, Google Expeditions). Har biri o'zining alohida ustunliklari va qo'llanilish doirasiga ega.

Onlayn platformalar ichida Duolingo alohida o'rin tutadi. Bu ilova gamifikatsiya tamoyillariga asoslanib, til o'rganishni o'yinga aylantirib yuboradi: har bir mashq muvaffaqiyatli bajarilganda tajriba ballari yig'iladi, kunlik maqsadlar belgilanadi va foydalanuvchi o'zini o'zi rag'batlantiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Duolingo orqali kuniga 30 daqiqa muntazam mashq qilgan foydalanuvchilar 34 soatlik vaqt ichida semester darajasidagi leksik bilimga ega bo'lmoqdalar. Quizlet esa flash-kartalar texnologiyasi orqali so'z boyligini mustahkamlashda alohida samarali — talaba yangi so'zlarni kartalar shaklida ko'radi, eshitadi va yozadi, bu uch kanalli o'rganish uslubi esda qolishni sezilarli tezlashtiradi.

Sun'iy intellekt asosidagi ilovalar ingliz tilini o'qitishning yangi bir bobini ochmoqda. ELSA Speak — "English Language Speech Assistant" — talabaning talaffuzini sun'iy intellekt yordamida tahlil qilib, har bir tovush, bo'g'in va intonatsion xatoni aniqlab beradi va qanday to'g'rilash kerakligini ko'rsatadi. Bu ilova ayniqsa o'zbek tilida ona tili sifatida gaplashadigan talabalar uchun muhim, chunki ingliz tilining ko'plab tovushlari — masalan, "th", "v", "w" — o'zbek tilida mavjud emas va talabalar bu tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishda qiynalishadi. Ilova buni individual tarzda, hech kim oldida uyalinmasdan mashq qilish imkonini beradi.

Grammarly ilovasi esa yozma nutqni rivojlantirishda kuchli qurolga aylandi. Bu sun'iy intellekt asosidagi yozuv yordamchisi nafaqat grammatik xatolarni topib beradi, balki uslub, leksik tanlov va izchillik masalalarida ham tavsiyalar beradi. Ko'p talabalar Grammarly bilan muntazam ishlash natijasida o'zlari ham sekin-asta xatolarini kamaytirib borishadi — chunki ilova har safar xatoni tushuntirib berishi tufayli talaba o'z kamchiliklarini anglab boradi.

Mazkur tadqiqot uchun Namangan davlat pedagogika institutining ingliz tili yo'nalishi 3-kurs talabalaridan 64 nafari ikki guruhga bo'lindi. Tajriba guruhiga kirgan 32 nafar talaba 5 oy davomida an'anaviy darslar bilan bir qatorda har haftada kamida 4 soatlik raqamli o'rganish dasturiga jalb etildi. Dastur ichiga Quizlet orqali so'z boyligini o'rganish, ELSA Speak bilan talaffuz mashqlari, BBC Learning English videolari asosida tinglab tushunish, Grammarly yordamida yozma topshiriqlarni bajarish va Kahoot platformasida guruhli viktoralinalar kiritildi. Nazorat guruhidagi 32 talaba esa faqat an'anaviy dars formatida tahsil oldi.

Tadqiqot boshida o'tkazilgan boshlang'ich test natijalari shuni ko'rsatdiki, ikkala guruhning o'rtacha darajalari bir-biriga yaqin bo'lib, tajriba guruhi 64,3 ball, nazorat guruhi esa 63,8 ball to'pladi. 5 oylik tadqiqot yakunida o'tkazilgan yakuniy baholashda esa keskin farq kuzatildi. So'z boyligi testida tajriba guruhi 62 balldan 84 ballga, ya'ni 22 ballga ko'tarildi; nazorat guruhi esa 61 balldan 71 ballga, ya'ni atigi 10 ballga yuksaldi. Tinglab tushunish ko'nikmasi bo'yicha tajriba guruhi 24 ball o'ssa, nazorat guruhi 11 ball o'sdi. Yozma nutq ko'nikmasi bo'yicha esa tajriba guruhi 19 ballga o'sgan bo'lsa, nazorat guruhi 8 ballga yaxshilandi. Talaffuz bo'yicha esa farq eng katta bo'ldi — tajriba guruhi 27 ball o'sdi, nazorat guruhi esa 6 ball.

Bu natijalar tasodifiy emas. Raqamli muhitning asosiy kuchi — ko'p hissiyot kanallarini bir vaqtda jalb etishida. An'anaviy darsda talaba asosan quloq orqali (o'qituvchini tinglash) va ko'z orqali (taxtani o'qish) ma'lumot oladi. Raqamli muhitda esa u bir vaqtda ko'radi, eshitadi, o'qiydi, yozadi, gapiradi va interaktiv tarzda qaror qabul qiladi. Kognitiv psixologiyada bu "multi-sensory learning" deb ataladi va uning bilimlarni uzoq muddatli xotiraga o'tkazishda samaradorligi ilmiy jihatdan isbotlangan.

Tadqiqot davomida talabalar bilan o'tkazilgan so'rovnomalar ham qiziqarli ma'lumotlar berdi. Tajriba guruhidagi talabalarning 91 foizi raqamli o'rganish ularni an'anaviy darsga qaraganda ko'proq motivatsiyalashtirishini aytdi. 84 foizi ingliz tilida erkin gaplashishga bo'lgan qo'rquvlari kamayganini ta'kidladi, chunki ilovalar bilan yakka holda mashq qilganda kimdir kuzatib turmasligi ularni bosimdan ozod qildi. 78 foizi dars tashqarisida ham, erkin vaqtlarida, ya'ni safarda, uxlashdan oldin va ovqat chog'ida ham ingliz tili bilan shug'ullanayotganini aytdi. Bu raqamli o'rganishning eng kuchli tomoni — u ta'limni vaqt va joyga bog'liq emasligini ta'minlaydi.

Xorijiy tajribaga murojaat qilsak, Janubiy Koreya 2015-yildayoq barcha maktablarda raqamli darsliklarni joriy etdi va bugungi kunda koreya o'quvchilarining ingliz tili ko'rsatkichlari Osiyo mintaqasida peshqadam o'rinni egallaydi. Finlandiyada esa o'qituvchilar raqamli vositalarni an'anaviy metodlar bilan uyg'un ravishda qo'llaydi — har bir o'quvchi o'zining individual raqamli o'quv portfeliga ega va bu portfolio asosida dars jarayoni shaxsiylashtiriladi. Shved olimlari Angefors va Lindgren (2019) o'z tadqiqotida 12 ta mamlakat misolida raqamli ta'lim muhitida ingliz tili o'rganganlar an'anaviy usulda o'rganganlardan o'rtacha 1,8 baravar tezroq til kompetentsiyasiga erishishini isbotlagan.

Biroq raqamli metodlarning ham o'ziga xos cheklovlari mavjud. Birinchi muammo — raqamli tengsizlik, ya'ni barcha talabalarning tezkor internet va zamonaviy qurilmalarga ega emasligi. O'zbekistonning qishloq hududlarida internet tarmoqlarining rivojlanishi shaharlar bilan solishtirganda hali ham ortda qolayapti. Ikkinchi muammo — raqamli savodxonlik: ba'zi talabalar va o'qituvchilar raqamli vositalardan samarali foydalana olmaydilar, chunki buning o'zi maxsus ko'nikmalarni talab etadi. Uchinchi muammo — ekranga haddan tashqari ko'p vaqt sarflash, bu ko'z charchashiga, diqqat tarqoqligiga va hatto psixologik bog'liqlikka olib kelishi mumkin. To'rtinchi muammo — onlayn muhitda o'z-o'zini tartibga solish ko'nikmasining yetarli emasligi: raqamli o'rganish talabadan yuqori ichki motivatsiya va intizom talab etadi, bu esa barcha talabada bir xil rivojlanmagan.

Shu muammolarni hisobga olgan holda, tadqiqotimiz "aralash o'rganish" (blended learning) modelini O'zbekiston sharoitiga eng mos yondashuv sifatida taklif qiladi. Bu model an'anaviy darslar va raqamli ta'limni maqsadga muvofiq nisbatda, ya'ni taxminan 60% an'anaviy va 40% raqamli format asosida birlashtiradi. Sinfda o'qituvchi bilan yuz-yuzma muloqot va dars tashqarisida raqamli vositalar bilan mustaqil mashq shunday uyg'unlashganda, ikkisining kamchiliklari bir-birini to'ldirib, ikkovining kuchlari birgalikda ishlaydi.

Xulosa.

Amalga oshirilgan tadqiqot natijalari shuni yaqqol ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalarni ingliz tili ta'limiga maqsadli va tizimli ravishda joriy etish talabalarning o'quv natijalari, motivatsiyasi va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini sezilarli darajada oshiradi. Tajriba guruhining deyarli barcha ko'rsatkichlarda nazorat guruhidan ikki barobar yuqori natija ko'rsatishi bu xulosani ishonchli empirik dalillar bilan tasdiqlaydi.

Tadqiqot asosida quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. O'quv muassasalari uchun: Quizlet, Kahoot, ELSA Speak kabi ilovalarni ingliz tili darslarining tarkibiy qismiga aylantirib, ularni o'quv rejasiga kiritish va baholarning bir qismini raqamli topshiriqlar orqali to'plash tizimini joriy etish tavsiya etiladi. O'qituvchilar uchun: raqamli vositalarni sinf ichra va sinfdan tashqari topshiriqlarni berish uchun qo'llash, shuningdek, talabaning raqamli faoliyatini kuzatib borib, individual yo'nalish berish muhim ahamiyat kasb etadi. Talabalar uchun esa: raqamli o'rganish jarayonini muntazam, kundalik odatga aylantirish,

kuniga kamida 20-30 daqiqani sifatli, maqsadli raqamli mashqlarga bag'ishlash tavsiya qilinadi.

Kelajakdagi tadqiqotlar uchun quyidagi yo'nalishlar istiqbolli ko'rinadi: sun'iy intellekt asosidagi shaxsiylashtirilgan o'qitish tizimlarining samaradorligini o'rganish; virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalarining ingliz tili ta'limidagi imkoniyatlarini sinab ko'rish; raqamli ta'lim vositalarini boshlang'ich sinf o'quvchilariga tatbiq etish metodikasini ishlab chiqish; hamda mahalliy, o'zbekistonlik kontentga asoslangan raqamli ta'lim ilovalarini yaratish.

Umumiy xulosaga ko'ra, raqamli texnologiyalar ingliz tilini o'qitishda inqilob yasaydigan, an'anaviy metodlarning o'rnini butunlay bosadigan narsa emas — u bu metodlarni boyituvchi, kengaytiruvchan va kuchli vositadir. Ikkisini ongli va muvozanatli tarzda birlashtirgan o'qituvchi va talaba eng yaxshi natijaga erishadi. O'zbekiston bugungi raqamlashtirish siyosati nuqtai nazaridan bu imkoniyatni to'laqonli ro'yobga chiqarish uchun zarur shart-sharoitlarni bosqichma-bosqich shakllantirib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Warschauer, M., Healey, D. Computers and language learning: An overview // *Language Teaching*. – 1998. – Vol. 31(2). – P. 57–71.
2. Chapelle, C. A. *Computer Applications in Second Language Acquisition*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 214 p.
3. Dudeney, G., Hockly, N. *How to Teach English with Technology*. – Harlow: Pearson Longman, 2007. – 192 p.
4. Blake, R. J. *Brave New Digital Classroom: Technology and Foreign Language Learning*. – Washington DC: Georgetown University Press, 2013. – 216 p.
5. Mirziyoyev Sh. M. Ta'lim sohasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish to'g'risidagi Farmon. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy sayti, 2021.
6. Hamroyeva, G. B., Nazarov, A. T. *Raqamli ta'lim: nazariya va amaliyot*. – Toshkent: "Innovatsiya-Ziyo" nashriyoti, 2022. – B. 178.
7. Fattoyeva, N. R. Chet tillarini o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2020. – B. 96.
8. Godwin-Jones, R. Emerging technologies: Mobile apps for language learning // *Language Learning & Technology*. – 2011. – Vol. 15(2). – P. 2–
9. Ashurova, M., Umaraliyev, M., Kholmiraev, J., Rustamov, S., Kosimov, R., Kasimova, Y., ... & Mirzanov, S. (2026). Genetic and Environmental Pathways to Anxiety Across Adolescence in Relation to Developmental Timing and Changing Social Contexts. *Genetics and Molecular Research*, 25(1).
10. Kasimova, Y. M., Alimova, E. Z. N. M., & Ulkanov, A. A. Z. Theoretical foundations of the translation theory. *International Journal on Integrated Education*, 3(2), 65-67.

0Foydalanilgan internet manbalar:

11. <https://www.bbc.co.uk/learningenglish>
12. <https://www.duolingo.com/research>
13. <https://elsaspeak.com/en/research>
14. <https://uzedu.uz/uz/news/axborot-kommunikatsiya-texnologiyalari>